

מסורת הש"ס

- ↑ לעיל מו. [לקמן ע"ב, צ] ונחם קטן. לעיל ה:.
- ↑ [צ"ל מלחמה, ד] וצ"ל לחיות, ט) סנהדרין סא.
- ↑ ונחם קו, 1) [נדפסו"י חייב, 1] [נדכיס יב, ט] היל.
- ↑ יעב"ז, ט) [מהלש קן, 1] [נרשאת ט, כ] מהרי"מ מ"א.

תורה אור השלם

- ↑ זבח לאלהים יתרום בלתי לוי לבדו.
- ↑ ומכל החי מכל בשר שנים מכל תביא אל התבה להחיות אתך וְכָר ונקבה יחדיו.
- ↑ בראשית ו ט גם מעוף השמים שבעה וְכָר ונקבה לחיות זרע על פני כל הארץ: בראשית ג ג אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים הָיָה בדתיו את האֱלֹהִים הַתְהַלֵּךְ נֹחַ
- ↑ בראשית ו ט גם מעוף השמים שבעה וְכָר ונקבה לחיות זרע על פני כל הארץ: בראשית ג ג אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים הָיָה בדתיו את האֱלֹהִים הַתְהַלֵּךְ נֹחַ
- ↑ וְלֹא יִבְחֹו עֵד אֶת זבחים לשערי־אֵשׁ הֵם זִמִּים אֲחֵיהֶם חֲזַת עֹלָם תִּהְיֶה זֹאת לָקֵחַ לְדִרְתָּם: ויקרא יז ז
- ↑ הַשְּׂמֹר לָךְ מִן הַנֶּקֶשׁ אֲחֵיהֶם אֲחֵי הַשְּׂמֹרֵם מִקִּנְיָן וּפְנֵי תִרְשָׁם לֹאֲלֵהֶיִם לְאַמֵּר אִיכָּה יַעֲבֹדוּ הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֵת אֱלֹהֵיהֶם וְאֶעֱשֶׂה בָּם אֲנִי: דברים יב ט

- ↑ וְלֹא יִבְחֹו עֵד אֶת זבחים לשערי־אֵשׁ הֵם זִמִּים אֲחֵיהֶם חֲזַת עֹלָם תִּהְיֶה זֹאת לָקֵחַ לְדִרְתָּם: ויקרא יז ז
- ↑ הַשְּׂמֹר לָךְ מִן הַנֶּקֶשׁ אֲחֵיהֶם אֲחֵי הַשְּׂמֹרֵם מִקִּנְיָן וּפְנֵי תִרְשָׁם לֹאֲלֵהֶיִם לְאַמֵּר אִיכָּה יַעֲבֹדוּ הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֵת אֱלֹהֵיהֶם וְאֶעֱשֶׂה בָּם אֲנִי: דברים יב ט

לעזו רש"י

טייל"א. קרום על העין הסוגנו בראייה.

מוסף רש"י

שהוא אסור לבני נח. להקריב לגבוה (לעיל ה: ובהיום קטן). ומכלל החי. על שם שהיה עמד נח להקריב מהן, דמתי (נרשאת ט) ויקח מכל הסבה הטובה וגו' (לעיל ה:). שחיין ראשי אברין שלה. ונהג י' לאחורי עלייהו אי לאו משהו הקריב שהקריב מהן נלחמו מן הדינה (ובהיום שס). מלחיות חסד. נפקא. לעריפה אינה יולדת (שס). בדומין לך. למעוטי טריפה (שס). תמים בדרכיו. עניו וסבגן (שס) עניו וספל רוח (לעיל ו:). וצדיק במעשיו. כלל חסם (שס). לצוותא בעלמא. אתך לאו למדש דדומין לך אלף להודיעו שאני עשה אלף לנכודו להיות לו לזוּמַת (ובהיום קסח). לעמוד עמו י"ב חדשים בתיבה, ומיהו טריפה לא תעיל, שלא תמות ובעל הזוּמַת, אלז וקן וסרים שפיר דמי, קמ"ל (לעיל ו:). קמ"ל לחיות זרע. לאו לזוּמַת בעי להומהשתא על כהנך אתך יתיירא הוא למירש ציה דדומין לך (ובהיום שס). לשוחט בהמה למרקוליס. אע"פ שעבודו דרך ציון נסקלו דנפשים חיה ועבדו דרך כבוד, ולא קרינא ציה אינה יעבדו ואשעה כ ופ"ה מנין שהוא חייב (ובהיום קו).

חייב. אפילו אין עבודתה כזך: **לימא**. מילתיה דרז כתנאי: **שחט לה חגב**. לכל עבודת כוכבים שנעולם בין דרכה בין אין דרכה כזך: **מר סבר**. רבי יהודה סבר אמרינן כעין זביחה ואע"פ דלאו זביחה ממש היא דהא אין שחיטת חגבים נוהגת והויא כשזירת מקל ^ו דחייב הואיל ואיכא למימר כעין זביחה וה"ה שזירת מקל דהויא שזירה ומיחד מדלא אשמעינן אזוה ומרגנול דשייכא ביה שחיטה ממש: ורצנן סברי לא אמרינן בשזירה כעין זביחה: לא דכ"ע לא אמרינן כעין זביחה: לא דמי לזביחה כגון חיה ועוף ובהמה אפי' אין ראוין לקרבן: ושאני חגב הואיל וזוארו דומה לבהמה. דיש לה זואר כבהמה ולהכי מחייב רבי יהודה דכעין שחיטת פנים הוא: **שזר מקל לפניה חייב ונאסרת**. המקל בין שעבודתה בשזירה בין שאין עבודתה בשזירה הויא עבודה להתחייב והויא תקרובת ליאסר כדאמרן דכעין זביחה היא: **זרק מקל צפניה חייב**. וכגון שעבודתה צוריקת מקל מאיכה יעבדו^ו: **ואינה נאסרת**. המקל דלא יהי תקרובת אלף מידי דכעין פנים: **אלף מעסה**. דנענין כעין פנים אצנים הנזרקות למרקוליס במה יאסרו: **כמגדל עזודם כוכבים**. המוספת על המרקוליס קטן ליעשות מרקוליס גדול ואיסורו משום עבודת כוכבים עצמה ולא משום תקרובת אזל מקל לא איתעביד עבודת כוכבים דעיקרה של עבודת כוכבים לאו מקל ייניחו: הא לא פלחה. דהא כולה גידול עבודת כוכבים יניחו: ו**תקרובת לחזיריפה**. לענין שמהא חזיריתה נעבדה ממנה ונאסרה ממנה חזיריתה משום עבודת כוכבים ונימרת צניטול אזל תקרובת למהוי זכמי מתסיט^י שאין בטלין עולמית לא הוו דכעין פנים צעין ומקל לא איתעביד עבודת כוכבים ושרי לגמרי: **בשרייסא שפסרי**. שהרי עבודת כוכבים נעשית אזל לא נעבדה עדיין: **אי ידעם נה**. אס אמה מכירה לאחרינה זיל שקלה כלומר שאין לה היכר לפיך כולה אסורה: **סקרובם לעזמה**. שהרי אין לה עבודה אחרת אלף זריקה וצוריקתה נעשית עבודת כוכבים ונעבדה ואפילו אחרונה נאסרת משום עבודת כוכבים עצמה: **הרי אלו מוסרין**. בגמרא מפרש טעמא לקמן (עמוד ב:). **שצלין מתחלה**. לצורך עבודת כוכבים וצצצירותן עבדה לעבודת כוכבים דהוי כשזר מקל לפניה דדמי לזביחה: **צנתי לה**. משמע שראוי לשם הכתוב מדכר: **דוקין**. טייל"א: **לבני נח**. כל זמן שלא ניתנה תורה אף ישראל נקראו בני נח: **הויא לגבוה צנמה דידהו**. דילפינן לקמן דמחוסר אצר נאסר להן ולא מוס אחר: **אלא במחוסר אצר**. דלא אשכחן דליתחזי לגבוה: **הנא צנמה שחיין ראשי אצרים שלה**. שגלוי וידוע לפניו שעמיד להקריב נח כדכתיב ויקח מכל הבהמה הטהורה וגו'^ו: **מלהחיות זרע נפקא**. דכר שעושה פירות וטריפה שניקב קרום של מוח או שחמכו רגליה שז אינה יולדת: **אלף למ"ד טריפה יולדת**.

איצטריך מכל הכי למעוטה דלא נפקא מלהחיות זרע: **דדומין לך**. ולא טריפה הלכך מכל הכי למחוסר אצר אחא: **ודלמא נח גופיה טריפה הוה**. ואע"ג דחי כמה שנים דלמא טריפה חיה ס"ל הלכך לא נפקא מאתך למעוטי טריפה ואחא מכל הכי למעוטה ולא ממשמעוּתא דהחי דהא טריפה חיה אלף מריצויא ומפרשים להאי הכי לשון צריאות וטריפה הוא דאימעטיט אזל מחוסר אצר לא: **להחיות זרע למה לי**. הא אימעוטי טריפה: **אי מחסך**. טריפה הוא דממעטיט אזל וקן וסרים מחמת חולי דלנא אמינא לזוּמַת צעלמא אמר רחמנא לעיילניהו וטריפה לא ניעול שחמות בתיבה אזל לעשות פירות לא איכפת ואפילו וקן וסרים ליעול קמשמע לן: **למרקוליס**. אף על פי שאין עבודתו צביחה: **לדרכיה**. לעבודת כוכבים שעבודתה צביחה דהא נפקא לן מאיכה יעבדו:

חייב בשלמא עביט של מימי רגלים איכא זריקה משתברת אלא צואה מאי זריקה משתברת איכא בצואה לחה לימא כתנאי שחט לה חגב ר' יהודה ״מחייב וחכמים פוטרים מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר אמרינן יכעין זביחה ומר סבר לא אמרינן כעין זביחה אלא כעין פנים לא דכ"ע לא אמרינן כעין זביחה אלא כעין פנים בעינן ושאני חגב הואיל וצוארו דומה לצואר בהמה אמר ר"ג אמר רבה בר אבוח אמר רב יעבודת כוכבים שעובדין אותה במקל שבר מקל בפניה חייב ונאסרת זרק מקל לפניה חייב ואינה נאסרת א"ל רבא לר"ג מאי שנא שבר דהויא ליה כעין זביחה זרק גמי הויא ליה כעין זריקה א"ל יבעינן זריקה משתברת וליכא אלא מעתה אבני בית מרקוליס במה יאסרו א"ל אף לדידי קשיא לי ושאלתיה לרבה בר אבוח ורבה בר אבוח לחייא בר רב וחייא בר רב לרב וא"ל נעשה כמגדל עבודת כוכבים הניחא ^ב למ"ד עבודת כוכבים של עובד כוכבים אסורה מיד אלא למ"ד עד שתעבר תישתרי דהא לא פלחה א"ל כל אחת ואחת נעשית עבודת כוכבים ותקרובת לחברתה א"ה בתרייתא מיהא תשתרי אמר ליה אי ידעת לה זיל שקלה רב אשי אמר כל אחת ואחת נעשית תקרובת לעצמה ותקרובת לחברתה תנן מצא בראשו כסות ומעות או כלים הרי אלו מותרין פרכילי ענבים ועטרות של שבילים ויינות שמנים וסלתות וכל דבר שכיוצא בו קרב לגבי מזבח אסור בשלמא

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

נא.

מילתיה דרז כתנאי: **שחט לה חגב**. לכל עבודת כוכבים שנעולם בין דרכה בין אין דרכה כזך: **מר סבר**. רבי יהודה סבר אמרינן כעין זביחה ואע"פ דלאו זביחה ממש היא דהא אין שחיטת חגבים נוהגת והויא כשזירת מקל ^ו דחייב הואיל ואיכא למימר כעין זביחה וה"ה שזירת מקל דהויא שזירה ומיחד מדלא אשמעינן אזוה ומרגנול דשייכא ביה שחיטה ממש: ורצנן סברי לא אמרינן בשזירה כעין זביחה: לא דכ"ע לא אמרינן כעין זביחה: לא דמי לזביחה כגון חיה ועוף ובהמה אפי' אין ראוין לקרבן: ושאני חגב הואיל וצוארו דומה לצואר בהמה אמר ר"ג אמר רבה בר אבוח אמר רב יעבודת כוכבים שעובדין אותה במקל שבר מקל בפניה חייב ונאסרת זרק מקל לפניה חייב ואינה נאסרת א"ל רבא לר"ג מאי שנא שבר דהויא ליה כעין זביחה זרק גמי הויא ליה כעין זריקה א"ל יבעינן זריקה משתברת וליכא אלא מעתה אבני בית מרקוליס במה יאסרו א"ל אף לדידי קשיא לי ושאלתיה לרבה בר אבוח ורבה בר אבוח לחייא בר רב וחייא בר רב לרב וא"ל נעשה כמגדל עבודת כוכבים הניחא ^ב למ"ד עבודת כוכבים של עובד כוכבים אסורה מיד אלא למ"ד עד שתעבר תישתרי דהא לא פלחה א"ל כל אחת ואחת נעשית עבודת כוכבים ותקרובת לחברתה א"ה בתרייתא מיהא תשתרי אמר ליה אי ידעת לה זיל שקלה רב אשי אמר כל אחת ואחת נעשית תקרובת לעצמה ותקרובת לחברתה תנן מצא בראשו כסות ומעות או כלים הרי אלו מותרין פרכילי ענבים ועטרות של שבילים ויינות שמנים וסלתות וכל דבר שכיוצא בו קרב לגבי מזבח אסור בשלמא

חייב. פ"ה ואפי' אין עבודתה כזך וצ"ל דמ"מ היתה רגילה צאודה דהא רב יהודה לא מיחייב ס' (אלף) בשזירת מקל ואע"ג דדמי לזביחה רק צאודה שרגילה צמקל וכן הסיא דחגב צ"ל שעובדין אותה בחגב צענין אחר שלא בשחיטה דאי אינה רגילה צו מה צעי לדמוייה לך דרז יהודה לימא כתנאי ועוד כי משני דכ"ע לא אמרינן כעין זביחה אלף כעין פנים וטעמא דמחייב הואיל וזוארו דומה לבהמה ואי אינה רגילה צו כלל וצאת לחייב מטעם שמקריב אותו כעין פנים גמור והוי כמו שוחט צהמה לעבודת כוכבים שחייב לכל עבודת כוכבים שנעולם מטעם שהיא עבודת פנים כדפירש לעיל צקונט' וכי יועיל זוארו דומה לבהמה להחשיב כעין פנים יומר משוחט צהמה צעלת מוס לעבודת כוכבים דאמרינן לקמן דפטור אלף ודאי מיירי בעבודת כוכבים שרגילין לעבוד בחגב דדמי לדרכה כזך טפי מבהמה צעלת מוס לעבודת כוכבים שאין דרכה צהמה כלל ובהכי ניחא דלא קאמר דכ"ע אמרינן כעין זביחה כרז ומחייב בשזירת מקל צאודה שעובדין אותה צמקל והכא דפליגי בחגב פליגי צאין עובדין אותה כזך דלא עדיף זוארו דומה לבהמה מצעלת מוס כדפרישית: **במנין למחוסר אבר**. פירשמי צפ"ק (לעיל דף ו:). וכל הסוגיא: אפילו

יינות שמנים וסלתות איכא כעין פנים ואיכא כעין זריקה משתברת אלא פרכילי ענבים ועטרות של שבילים לא כעין פנים איכא ולא כעין זריקה משתברת איכא אמר רבא אמר עולא כגון שבצרן מתחלה לכך א"ר אבהו א"ר יוחנן ה"מנין לזובח בהמה בעלת מום לעבודת כוכבים שהוא פטור שנאמר יזובח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו לא אסרה תורה אלא כעין פנים הוי בה רבא במאי אילימא בדוקין שבעיין השתא לבני נח חזיא לגבוה בבמה דידהו לעבודת כוכבים מיבעיא אלא יבמחוסר אבר וכדרכי אלעזר ^ט דאמר ר' אלעזר מנין למחוסר אבר שהוא אסור לבני נח שנאמר ^ו ומכל החי מכל בשר שנים מכל אמרה תורה הבא בהמה שחיין ראשי אברין שלה האי ומכל החי מיבעי ליה למעוטי טריפה ^א מלחהחיות זרע נפקא הניחא למ"ד טריפה אינה יולדת אלא למ"ד טריפה חיה יולדת מאי איכא למימר אמר קרא אתך בדומין לך ודלמא נח גופיה טריפה הוה ^א תמים כתיב ביה דלמא תמים בדרכיו צדיק כתיב ביה דלמא תמים בדרכיו וצדיק במעשיו לא מצית אמרת דנח גופיה טריפה הוה דאי ס"ד נח טריפה הוה א"ל רחמנא דכוותך עייל שלמין לא תעייל השתא נפקא מאתך ^א להחיות זרע למה לי אי מאתך ה"א לצוותא בעלמא ואפי' וקן ואפי' סרים קמ"ל ^א להחיות זרע: א"ר אלעזר ^ט ומנין לשוחט בהמה למרקוליס שהוא חייב שנאמר ^א ולא יזבחו עוד את זבחיםם לשעירים אם אינו ענין לכדרכה דכתיב ^א איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם תגהו ענין לשלא בדרכה והא להכי הוא דאתא האי מיבעי ליה לכדתניא עד

איצטריך מכל הכי למעוטה דלא נפקא מלהחיות זרע: **דדומין לך**. ולא טריפה הלכך מכל הכי למחוסר אצר אחא: **ודלמא נח גופיה טריפה הוה**. ואע"ג דחי כמה שנים דלמא טריפה חיה ס"ל הלכך לא נפקא מאתך למעוטי טריפה ואחא מכל הכי למעוטה ולא ממשמעוּתא דהחי דהא טריפה חיה אלף מריצויא ומפרשים להאי הכי לשון צריאות וטריפה הוא דאימעטיט אזל מחוסר אצר לא: **להחיות זרע למה לי**. הא אימעוטי טריפה: **אי מחסך**. טריפה הוא דממעטיט אזל וקן וסרים מחמת חולי דלנא אמינא לזוּמַת צעלמא אמר רחמנא לעיילניהו וטריפה לא ניעול שחמות בתיבה אזל לעשות פירות לא איכפת ואפילו וקן וסרים ליעול קמשמע לן: **למרקוליס**. אף על פי שאין עבודתו צביחה: **לדרכיה**. לעבודת כוכבים שעבודתה צביחה דהא נפקא לן מאיכה יעבדו:

עד

האי להכי הוא דאתא כו' ופשוטה היא כו' א"ר אלעזר מנין השוחט בהמה למרקוליס שחיין ת"ל

- ↑ א מ"י פ"ג מהל' עבודת כוכבים הלכ' ד סגנ לאוין מה טוש"ע י"ד ס"י קלט פט"ף ד':
- ↑ ב ג ד מ"י שם הלכ' ג ד טוש"ע שם פט"ף ג':
- ↑ ד ה ו מ"י שם הלכ' ד פסג שס:
- ↑ ז מ"י שם הל' ג:

רבינו חננאל

אוקימנא בצואה לחה שמתחתבת והייא כעין חתיכת אבר אבר: שחט חוב לעבודת כוכבים ר' יהודה מחייב וחכמים פוטרים. אוקימנא כולי עלמא כעין פנים בעינן ושאני חגב הואיל וצוארו דומה לצואר בהמה וכאילו בהמה שחט לעבודת כוכבים. ורבנן. לאו בהמה היא: אמר רב עבודת כוכבים שעבודתה במקל שיבר מקל בפניה חייב ונאסרת דשבייתה כעין זביחה היא. זרק מקל בפניה חייב שהרי דרך עבודתה במקל. ואינה נאסרת אותה המקל. דבעינן זריקה משתברת. כגון זריקת דם וליכא: ומקשינן אי הכי אבני מרקוליס אמאי אסורות הלא עבודתו בוריקת אבן היא והאבן אינה משתברת בעת זריקתה כוריקת דם. ופרקינן אבני מרקוליס אינן נאסרות אלא מפני ששוחט אותן עבודת כוכבים ובכל יום מוסיף ומגדלה. ומקשינן הניחא לר"ע דאמר עבודת כוכבים של עובד כוכבים אסורה מיד. אלא לר' ישמעאל דאמר עד שתעבר אכתי לא פלחה ואמאי אסורות. ופרקינן כל אחת ואחת נעשית עבודת כוכבים ותקרובת לחברתה. בתרייתא תשתרי ודעייין לא נעבדה. ופריך רב אשי כל אחת ואחת נעשית תקרובת לעצמ' ותקרובת לזבחה. הנה גם היא כאלו נעבדה. ומקשינן עליה דרב מהא דתנן פרכילי ענבים ועטרות של שבילים אסורות משום תקרובת עבודת כוכבים ודא הני לא כעין פנים איכא. דהא איך נקריבין בעורה בתורת קרבן כיצא באלו. וגם אינה כוריקה משתברת במאי נאסרין. ופרקינן כגון שבצרן וקצרן מתחלה לכך שנאסרו בשעת חתיכה שהיא כעין זביחה: א"י יוחנן מנין לזובח בהמה בעלת מום לעבודת כוכבים שפטור שנאמר זובח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו כל הראוי לשם חייב בו לעבודת כוכבים ואוקימנא האי בעלת מום מחוסרת אבר היא אבל בעלת מום בדוקין כבעין חייב. דהא חזיא לגבוה לבני נח בכמה דידהו. שנאמר ומכל החי מכל בשר וגו' אמרה תורה הבא בשר שחיין ראשי אברין שבה. ומצאנו שהעלה מהן נח קרבן וכו"א דאמר מנין למחוסר אבר שאסור לבני נח שנאמר ומכל החי מכל בשר וגו' אמרה תורה הבא בהמה שחיין ראשי אבריה. ומקשינן